

Aydan / Türkiye - 16281/10 Karar 12.3.2013 [II. Daire]

Olaylar – Başvuranlar; 6 Eylül 2005 tarihinde bir gösteri yakınında otobüs beklediği sırada, bir askerî jipten açılan ateşle yaralanarak ölen A. Aydan'ın annesi ve dul eşidir.

Temmuz 2006'da Ağır Ceza Mahkemesi, meşru müdafaa sınırlarını, mazur görülebilir duygu, korku veya panik halinde aşmış olduğunu tespit ederek, ateş eden kişiye ceza vermemeye karar vermiştir.

Yargıtay ve ardından Yargıtay Genel Kurulu, bu kararı onamıştır.

Hukuk – 2. Madde (maddî yönü) (a) Ölümcül güç kullanımının “mutlak biçimde gerekli” olup olmadığı hakkında – Ölümcül atışı yapan ve gösteri çevresindeki güvenlik operasyonuna dâhil olmayan jandarma görevlisi G.Y., göstericilerin saldırısına uğradığında, iki iş arkadaşının eşliğinde söz konusu jipi sürmekteydi. G.Y., sözlü uyarıda bulunduktan sonra aracın sol camından ateş ettiğini ifade etmiştir; ancak silâhı otomatik ayarda olduğundan, yedi el seri atış olmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi ve Yargıtay, meşru müdafaa sınırlarını, Ceza Kanunu'nun 27 § 2 maddesi anlamında mazur görülebilecek duygu, korku veya panik hali içerisinde aşmış olduğundan, G.Y.'ye ceza verilmemesi gerektiğine kanaat getirmiştir. Söz konusu durum, bir görevlinin, olay sırasında geçerli olduğuna kanaat getirilen, ancak sonradan yanlış olduğu ortaya çıkan samimî bir inanca dayanarak ölümcül güç kullandığı bir durumdan tamamen farklıydı.

Göstericilerin saldırısının yarattığı tehlikenin aşırı derecede şiddetli olduğu yeterince tespit edilememiştir; dolayısıyla, G.Y.'nin kendi hayatı ve beden bütünlüğü ile iş arkadaşlarının hayatlarının tehlikede olduğu şeklinde samimî bir inançla hareket etmiş olduğu sonucuna varılamamıştır. Bu sonuca, özellikle, dava dosyasında kalabalığa rastgele ateş etmek gibi öldürme potansiyeli olan bir savunma aracının kullanımını haklı çıkaracak hiçbir delil bulunmadığı için varılamamıştır.

Ayrıca, G.Y.'nin, hiç kimseyi yaralamamak için havaya uyarı atışı yaptığını iddia etmesine karşın, dosyadaki deliller, hususî bir araç üzerinde üç adet kurşun izi olduğunu göstermiştir. Dördüncü kurşun, A. Aydan'ı vurmuştur. G.Y.'nin havaya uyarı atışı yaptığı hiçbir şekilde tespit edilememiştir.

Kurşun izleri göz önünde bulundurulduğunda, seri ateşin çok daha büyük çapta bir trajediye yol açmasının mümkün olduğuna şüphe yoktu. Dolayısıyla, göstericileri dağıtmak üzere kullanılan ve A. Aydan'ın ölümüyle sonuçlanan güç, 2. madde anlamında mutlak biçimde gerekli değildi.

Sonuç: ihlâl (oybirliğiyle).

Davalı Devlet'in, güç kullanımının olumsuz sonuçlarını mümkün olduğunca azaltmak üzere, gerekli tedbirleri alıp almadığı hakkında – G.Y.'nin, duygu, korku veya panik halindeyken kalabalığa rastgele ateş ederek, meşru müdafaa sınırlarını bilerek aşmış olduğu teslim edilmesine karşın; ulusal mahkemeler, ne suçluluk hükmü ne de beraat anlamına gelen bir kararla, ceza vermemeye hükmetmiştir. Her ne kadar Mahkeme meşru müdafaa sınırlarının aşılması şeklindeki böyle bir kavramın Avrupa Ceza Hukuku'na uzak olmadığını kabul etmişse de; duygu, korku veya panik halindeyken Devlet görevlilerinin ölümcül güç kullanmasına izin verdiği için, bu tür bir yaklaşımın oldukça tehlikeli ve zarar verici sonuçları olması muhtemeldi. Yasa uygulayıcı görevliler, meşru müdafaa sınırlarını aşmaktan yasayla men edilmemişse de; statüleri ve görevleri, davanın incelenmesinde dikkate alınabilecek etkenlerdi.

Mahkeme; Yargıtay Genel Kurulu'nun, gösterinin yer aldığı bölgede gerçekleştirilen terörist eylemlerin yarattığı yaygın tehlikenin, "sanığa ve iki iş arkadaşına yapılan saldırının şiddeti" ve "bunun beraberindeki ölüm tehditleri" ile birleştiğinde, ölümcül atışı yapan kişiyi mahkûm etmeme yönündeki kararını haklı çıkardığı sonucuna katılmamaktadır. Bölgedeki yaygın tehlike ile ilgili olarak, yasa uygulayıcı görevlilerin, görevlerinin etkin ifası için uygun ahlâkî, fiziksel ve psikolojik niteliklere haiz olması gerekmektedir (1990 yılında kabul edilen, Yasa Uygulayıcıları tarafından Güç ve Ateşli Silâh Kullanımına ilişkin Birleşmiş Milletler Temel İlkeleri, 18 no.lu ilke). Bu, söz konusu zamanda aşırı gerginlikle öne çıkan ve bu tür karışıklıkların beklendiği bir bölgede faaliyet gösteren kolluk kuvveti mensupları için evleviyetle geçerliydi.

Ayrıca, haksız yere ateşli silâhını kullanan jandarmaya ceza verilmemesi kararı, bölgede faaliyet gösteren ve görevi bu tür silâhların yalnızca uygun koşullarda ve gereksiz hasar riskini indirgeyebilecek biçimde kullanılmasını temin etmek olan kolluk kuvveti mensuplarına sınırsız yetki verilmesi şeklinde yorumlanabilirdi. Benzer şekilde, Ceza Kanunu'nun uygulanış biçimi, Sözleşme'nin, güç kullanımının mutlak biçimde gerekli ve katı biçimde içerisinde anılan amaçlarla orantılı olması gerektiğini öngören 2. maddesine uygun değildi. Bazı durumlarda, Devlet görevlilerinin, gayri resmi dokunulmazlıkla, kontrolleri altındaki insanların haklarını suistimal etmesi mümkün olabilir. Sonuç olarak, davalı Devlet, yaşam hakkını koruma yükümlülüğünü yerine getirmede başarısız olmuştur.

Sonuç: ihlâl (oybirliğiyle).

Mahkeme, ayrıca, etkili bir soruşturma olmaması nedeniyle 2. maddenin usul yönünden ihlâl edildiğine ve yargılamaların uzunluğu nedeniyle AİHS'in 6 § 1 maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

AİHS 41. Madde: Birinci başvurana maddî tazminat olarak 15.000 avro ve manevî tazminat olarak 50.000 avro ve ikinci başvurana manevî tazminat olarak 15.000 avro.